

Etnične razlike v mladoletniškem prestopništvu: vloga norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje

Ethnic Differences in Juvenile Delinquency: The Role of Violence Legitimizing Norms of Masculinity

Dirk Enzmann in Peter Wetzels

Povzetek

Dirk Enzmann in Peter Wetzels, Kriminologisches Forschungsinstitut Niedersachsen E.V., Leutzerstrasse 9, 30161 Hannover, Deutschland. Članek govori o udeleženiosti etničnih manjšin v mladoletniškem kriminalu. Temelji na samo-prijavljitveni študiji, izvedeni leta 2000 v različnih območjih Nemčije, na vzorcu 11.071 všolanih 15-letnikov. Mladostnike različnih etničnih pripadnosti primerja glede na njihovo udeležbo v kaznivih dejanjih zoper življenje in telo ter premoženjskih kaznivih dejanjih. S pomočjo regresijske analize po korakih analizira vpliv spremenljivk socio-ekonomskega statusa, nezaposlenosti staršev, izobraževalnega statusa mladih, trpinčenja v otroštvu in predvsem norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje. Pomembno povezanost nasilnega vedenja z normami moškosti, ki legitimizirajo nasilje, pojasnjuje s kulturo časti, ki je v različni meri značilna za različne

narodnostne skupine. Nasilje pa pojasnjujeta še dejstvi, da so bili priseljski mladostniki v otroštvu pogosteje viktimizirani s strani staršev, ter njihov depriviligran družbeni položaj v gostujoči deželi.

Ključne besede: *priseljenci, mladoletniško prestopništvo, nasilje, kultura časti, norme moškosti, ki legitimizirajo nasilje, socialno ekonomski status, trpinčenje v otroštvu, stališče do nasilja*

Abstract

The article presents research on ethnic minorities' involvement in juvenile crime. It is based on the results of a self-reported study carried out in Germany in the year 2000. The sample consists of 11.071 15-year old students. The juveniles of different ethnical backgrounds are compared according to their involvement in property and violent offences. Using hierarchical regression analysis, the study analyses the variables of socio-economic status, parental unemployment, level of schooling, parental maltreatment and especially violence legitimizing norms of masculinity in order to explain ethnic differences in juvenile violent and property crime. Significant correlation between violent behavior and violence legitimizing norms of masculinity can be explained with the culture of honor which varies from one ethnic group to another. Violence can also be explained with parental maltreatment of migrant youngsters and with their deprivileged social position in the host-country.

Key words: *immigrants, juvenile delinquency, violence, culture of honor, violence legitimizing norms of masculinity, socio-economic status, childhood maltreatment, attitudes towards violence*

1. Uvod

V današnjem času je raziskovanje udeleženosti etničnih manjšin v kriminalu, posebej še mladoletniškem, močno polemična tema. Okrog nje se polarizirata tako javno mnenje kot tudi znanstvena razprava nemških kriminologov (Albrecht, 1997, s. 47; Mansel, 1994; Reichertz & Schroer, 1994; Walter, 2001). Od srednjih osemdesetih do poznih devetdesetih let so nemške policijske kriminalitetne statistike pokazale znaten porast mladoletniškega kriminala, posebej tistega, ki je povezan z nasiljem (Pfeiffer, 1997; Wetzels idr., 2001). Te statistike vedno znova kažejo na neenakomerno udeležbo storilcev ne-nemškega porekla (Albrecht, 1997; Rebmann, 1998; Steffen, 1998). Tudi statistike o zapornikih kažejo znatno prevlado tujih državljanov (Walter, 2001, s. 212; Pfeiffer & Dworschak, 1999). Analize dokumentov javnega tožilstva v Hanovru, Hamburgu in Štuttgartu razkrivajo, da je stopnja priseljenih mladih, obtoženih nasilnih kaznivih dejanj (ropa, hude telesne poškodbe), občutno nadpovprečna glede na njihovo udeležbo v celotni populaciji (Delzer, 1999; BMI/BMJ, 2001, s. 543). To še posebej velja za mladostnike turškega porekla, ki so obtoženi približno trikrat pogosteje, kot bi bilo to pričakovati glede na oceno njihove zastopanosti v širši populaciji. Nadpovprečne udeležbe v kriminalu pa ni opaziti pri priseljencih z nemškimi predniki, to so ponovno-priseljeni iz vzhodne Evrope, ki imajo pravico pridobiti nemško državljanstvo, če lahko dokažejo nemško poreklo svojih prednikov.

Vendar pa ima analiziranje povezav migracij s kriminalom kar nekaj pomanjkljivosti, če se zanaša na podatke, dobljene od policije ali zveznega pravosodnega informacijskega sistema. Lahko bi razpravljali o tem, ali je prevlada ne-nemških etničnih skupin v policijskih statistikah morda statistični artefakt, saj vštetost storilcev, ki pripadajo skupinam, ki niso vštete v statistike prebivalstva (kot so turisti, ilegalni priseljenci itd.), lahko zviša izračunano stopnjo kaznivih dejanj. Po drugi strani pa so tisti priseljenci, ki imajo nemški potni list (denimo priseljenci z nemškimi predniki) v policijskih in sodnih statistikah všteti med Nemce. Na področju socio-ekonomskega statusa, izobrazbe, zaposlitve, kraja bivanja (mesto v primerjavi z vaškim območjem) in podobnega so pomembne razlike med avtohtonim prebivalstvom in priseljenci. Te

spremenljivke so povezane s kriminalom in jih lahko preverjamo, ko primerjamo udeležbo različnih etničnih skupin v kriminalnih dejanjih. Študija kriminalnosti priseljencev na Bavarskem je uporabljala policijske podatke in kaže učinek kontroliranja nekaterih zgoraj omenjenih spremenljivk. Medtem ko je bila v primeru brez kontrole spremenljivk stopnja storilstva pri tujcih 4.9-krat višja od stopnje storilstva nemških državljanov, se je z uvedbo kontrolnih spremenljivk (starosti, spola, kraja bivanja) in z izločitvijo ilegalnih priseljencev ter kaznivih dejanj zoper imigrantske zakone iz analize, to razmerje znatno zmanjšalo (Steffen, 1992; BMI/BMJ, 2001, s. 312).

V Nemčiji je bilo doslej opravljenih le malo študij o mladostnikih, ki bi temeljile na samoprijavi in bi vključevale tudi etnične manjšine. Schumann in drugi (1987) so odkrili pomembno nižjo stopnjo samoprijavljene odklonskosti pri mladih tujcih. Sutterer in Karger (1994) sta prišla do podobnih zaključkov v manjši študiji, opravljeni v Mannheimu. Kakorkoli že, nedavne raziskave samoprijavljenih prestopkov, narejene na večjih vzorcih, so ugotovljale statistično pomembno višje deleže mladih tujcev, še posebej na področju samoprijavljenih nasilnih dejanj (Heitmeyer idr., 1996; Mansel & Hurrelmann, 1998).

Leta 1998 smo začeli na reprezentativnem vzorcu izvajati anketo o viktimiziranosti in samo-prijavljeni delinkvenci s 16.190 petnajstletniki v nekaj različnih mestih in dveh manjših vaseh (Enzmann, Pfeiffer in Wetzels, 1999; Wetzels idr., 2001). 28.5% anketirancev je bilo priseljencev. Glede na podatke, dobljene od žrtev nasilnih dejanj, najdemo med storilci večje deleže mladih turških priseljencev, kot pa jih je med prebivalstvom. To je bilo v skladu s podatki, dobljenimi s samoprijavami, ki so med storilci nasilnih dejanj prav tako pokazali višjo stopnjo mladih priseljencev, posebej še tistih turškega ali jugoslovanskega porekla, ne pa tudi teh z nemškimi predniki, ki so se v Nemčijo preselili iz nekdanje Sovjetske Zveze. Strobel and Kühnel (2000) sta podobne razlike med tujci, priseljenci z nemškimi predniki ter avtohtonim prebivalstvom odkrila v raziskavi, opravljeni v Severni Westfaliji.

Nadalje so podatki iz 1998. leta pokazali, da je delež kaznivih dejanj, ki jih storijo mladi priseljenci, tem višji, čim dlje živijo v Nemčiji. V skladu z rezultati mednarodne raziskave (Martinez in Lee, 2000) to kaže, da so lahko procesi akulturacije v nemško družbo

povezani z dodatnim stresom za mladostnike in njihove družine. Pri nekaterih mladih priseljencih je zaznati notranji kulturni konflikt, saj se morajo po eni strani prilagoditi pričakovanjem družbe gostiteljice in svojih vrstnikov, po drugi strani pa so v svojem domačem okolju soočeni s tradicionalnimi normami lastne etnične skupine (Albrecht, 1997, s. 67). Hipotezo o notranjem kulturnem konfliktu podpira spoznanje naše raziskave, da je stopnja znotrajdružinskega konflikta, o katerem poročajo mladi priseljenci, večja, daljše ko je njihovo bivanje v Nemčiji. Poleg tega so odkrili, da je stopnja znotrajdružinskega nasilja mnogo višja pri mladih priseljencih. Mladi turški priseljenci so poročali o največ nasilja s strani staršev.

Kot večina drugih študij samoprijavitvenega kriminala, smo tudi mi odkrili, da fantje prijavljajo več nasilnih dejanj, ne glede na etnično skupino, ki ji pripadajo. Ta rezultat so potrdile mnoge socialno-psihološke študije o razlikah v nasilnem vedenju obeh spolov (Krahé, 2001). Vseeno pa je opaziti, da so medspolne razlike v nasilnih dejanjih še večje v določenih etničnih skupinah (turški in jugoslovanski) in da so razlike v stopnji nasilnih dejanj med različnimi etničnimi skupinami večje za skupino fantov kot za skupino deklet. Ko smo upoštevali stopnjo izobrazbe, nezaposlenost staršev in njihovo poklicno izobrazbo, smo ugotovili statistično pomembno višje stopnje samoprijavljenih nasilnih dejanj le še pri mladih priseljencih moškega spola, posebno še pri teh turškega in jugoslovanskega porekla. Pri dekletih smo z uporabo bivariantne analize ugotovili le majhne razlike v nasilnosti med posameznimi etničnimi skupinami, z multivariantno analizo pa je ta razlika celo povsem izginila (Wetzels idr., 2001).

Rezultati naše ankete iz 1998. leta so pokazali, da so v mladoletniško prestopništvo močnejše vključene le nekatere etnične skupine. To lahko do neke mere pojasnimo s socialnostrukturnimi razlogi, kot sta nezaposlenost ali stopnja izobrazbe. Kljub vsemu pa tudi ob upoštevanju določenih socialnostrukturnih dejavnikov stopnja nasilnosti priseljenskih mladostnikov iz specifičnih etničnih skupin ostaja statistično pomembno višja.

Kako lahko razložimo preostalo razliko med mladimi različnih etničnih porekel? Pri teoretični razlagi moramo posebej poudariti dejstvo, da v našem multivariantnem modelu še vedno najdemo statistično pomembno višjo udeležbo določenih etničnih skupin – posebej še moških, v nasilnih dejanjih. Potemtakem domnevamo,

da obstaja specifični dejavnik etnije, ki je povezan z odobravanjem nasilnega vedenja na splošno in še posebej nasilnega vedenja pri moških.

V svojih poskusih, da bi opisali razlike v nasilnosti med prebivalci severnih in južnih držav v Združenih državah, sta Nisbett in Cohen (1996) predlagala teoretični okvir oz. koncept "kulture časti", ki je tesno povezan z vprašanjem iz naše raziskave. V skladu z njuno teorijo obstajajo določene kulture, posebej tiste, pri katerih je bilo v zgodovini značilno šibko pravo in so bili državljani, kar se tiče zaščite, odvisni le od samih sebe in je uporaba nasilja postala pozitivno cenjena dejavnost v socialnih interakcijah. "Na žalitve ali druge vrste izzivov, ki bi lahko kazali na to, da se iz nekega posameznika kdo norčuje, je ta nujno odgovoril z ostrim povračilom, saj bi bil v nasprotnem primeru zlahka označen kot 'lahka tarča'" (Cohen & Nisbett, 1997, s. 1188). Nasilje je v tem primeru sredstvo, ki pomaga obdržati ugled in čast. To postane posebej pomembno v primeru, ko je ogrožena posameznikova lastnina ali člani družine (posebej še ženske) in v primeru, ko posameznika kdo žali. Nisbett in Cohen (1996) to kulturo časti, za katero je značilno sprejemanje nasilja kot sredstva ohranjanja časti in ugleda nekoga kot moškega, spremljata in ji sledita v času nazaj, vse do zgodovinskih korenin južnih naselbin. Medtem ko so se skupnosti, predvsem označene kot živinorejske, predvsem ustalile na jugu, so sever večinoma poselili poljedelci. "Pastirji so neprestano soočeni z možnostjo izgube celotnega svojega bogatstva – z izgubo svoje živine. Tako je agresivna drža in pripravljenost ubijati ali drugega hudo telesno poškodovati koristna, saj pastirji z njo izražajo svojo pripravljenost, za vsako ceno zavarovati čredo" (Nisbett & Cohen, 1996, s. 5). Nisbett in Cohen navajata nekaj antropoloških študij, ki kažejo, da je v različnih delih sveta za živinorejske skupnosti značilna določena različica take kulture časti. Velja omeniti, da Nisbett in Cohen izpostavljata dejstvo, da se lahko taka kultura časti razvije tudi v modernih družbah iz ekonomskih razlogov. V središčih mest, posebej še med pripadniki nižjega družbenega razreda, v negotovosti glede denarnih sredstev, ob socialni dezorganizaciji sosesk in majhnih možnostih za varstvo s strani države, se ustvarja pri posameznikih potreba, da bi se zaščitili, pokazali telesno moč in zmožnost samoobrambe.

V družbah, ki so pod vplivom kulture časti, je za posameznike,

posebej še za moške, nujno, da varujejo svoj sloves moči, to pa počnejo z uporabo nasilja. Za člane teh kultur je nasilje bolj verjetno legitimno in celo nujen odgovor na grožnje in žalitve. Zanje je nasilje ustrezen način samozaščite. Tovrstne družbene norme delujejo tako na nivoju družbenih institucij (Cohen & Nisbett 1997) kot tudi na nivoju države vsakega posameznika. To držo pridobi posameznik z grobo starševsko socializacijo, z discipliniranjem in uporabo nasilja do otrok. To se sklada z našimi rezultati, ki kažejo, da je viktimiziranost s strani staršev mnogo pogostejša v tistih etničnih skupinah, katerih moški člani so bili pogosteje storilci nasilnih kaznivih dejanj.

Gilmore (1990) je pokazal, da take kulture časti preoblikujejo svoja pravila vedenja v definicije o tem, kaj pomeni biti pravi moški. Ko so tovrstne norme vgrajene v kulturno določene spolne vloge, postanejo vztrajne. Opredeljene so kot nekaj, kar naj bi moški počel in kar tudi zares počne. Te norme upoštevajo tudi ženske, pa čeprav njihovo vedenje ni najbolj značilno za opisano kulturo časti. "Vseeno pa so ženske v veliki meri vključene v vsako od kultur časti - posredujejo jo namreč svojim sinovom, jo vsiljujejo svojim moškim in pogosto tudi same sodelujejo v nasilnih vzorcih, značilnih za to kulturo" (Nisbett & Cohen, 1996, s. 86).

Predvidevamo, da se različne etnične skupine mladih priseljencev med seboj razlikujejo v sprejemanju družbenih norm, ki se tičejo nasilja kot ustreznega vedenja za moškega v situaciji, ko se mora braniti, ko so ogroženi njegovi družinski člani in v primeru žalitev. Omenjene norme so pogostejše med mladimi pripadniki nižjega razreda. Nadalje domnevamo, da je odobravanje norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje, tesno povezano z nasilnim vedenjem mladostnikov. Naša osrednja hipoteza je, da pri obeh spolih med različnimi etničnimi skupinami obstaja statistično pomembna razlika v odobravanju norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje. Nadalje postavljamo hipotezo, da tudi potem, ko kontroliramo spremenljivke socialne strukture, ostaja razlika v nasilnih dejanjih različnih etničnih skupin, posebej pri fantih. Potem ko dodatno kontroliramo še spremenljivko norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje, naj ne bi bilo več statistično pomembnih razlik v nasilnih dejanjih med etničnimi skupinami, ne za fante in ne za dekleta. Da bi analizirali ali lahko razlike med etničnimi skupinami pripišemo tovrstnim spolno-specifičnim normam, ki se tičejo nasilnega vedenja,

moramo narediti multivariantno analizo, ki bi vključevala lestvico za merjenje stališč v zvezi z nasiljem, brez kakršnekoli povezave nasilja s pojmovanjem moškosti. Pričakujemo, da je učinek norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje, močnejši od učinka stališč do nasilja, ki se ne naslavlja na družbene norme v zvezi z moškostjo. Ob statistični kontroli zgolj socialnostrukturnih dejavnikov, naj bi morebitne razlike med etničnimi skupinami v stopnji kaznivih dejanj zoper premoženje pri obeh spolih ne bile statistično pomembne. Dodatnega statistično pomembnega učinka norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje, naj bi ne bilo.

2. Metoda in vzorec

Rezultati, predstavljeni v nadaljevanju, temeljijo na študiji o viktimizaciji in odklonskosti, izvedeni v različnih šolskih ustanovah v Nemčiji, in sicer v štirih večjih mestih in enem ruralnem območju v letu 2000. Vzorec je sestavljen iz naključno izbranih razredov (9. in 10. razred), stratificiran znotraj vsakega mesta oz. območja glede na tip šole. Mladostnike smo obiskali v njihovih razredih, kjer so anonimno izpolnili anketne vprašalnike. S tem smo zajeli 95.1 % tistih mladostnikov, ki so bili v času anketiranja v šoli in 84.3% vseh vpisanih, ki so bili vključeni v vzorec.

V celotnem vzorcu je zajetih 11.071 mladostnikov, od tega je 50.5% deklet. Povprečna starost je 15.3 leta ($SD=0.84$). 74. 5% vključenih v vzorec je avtohtonih Nemcev; 4.3% je priseljencev iz vzhodne Evrope, katerih predniki so bili Nemci in imajo nemško državljanstvo. Ti potomci nemških prednikov, ki so se v Nemčijo preselili iz dežel nekdanje Sovjetske zveze in ostalih vzhodnoevropskih dežel, niso všteti v skupino avtohtonih, saj niso rojeni v Nemčiji, pogosto pa nemščina tudi ni njihov materni jezik. Nadalje, 6,9 % vključenih v vzorec je naturaliziranih priseljencev iz drugih tujih držav (1.2% iz Turčije) ki imajo nemško državljanstvo, a so glede na svoje družinsko ozadje pripadniki skupine druge ali tretje generacije priseljencev. Največjo skupino tujcev brez nemškega državljanstva tvorijo Turki (4.5%), 3.1% jih je z območja nekdanje Jugoslavije, 1,5% pa iz drugih južnoevropskih držav (Španije, Portugalske, itd.) in 5.1% je pripadnikov različnih drugih narodnosti z vsega sveta.

Glede na izobrazbo je 33,0% vzorca gimnazijcev (orig. "Gymnasium"), 43.9 % jih obiskuje srednjo šolo zahtevnejše stopnje (orig. "Realschule", "Gesamtschule"), 17.6 % jih obiskuje srednjo šolo manj zahtevne stopnje (najnižja stopnja srednje šole tipa "Hauptschule") in 5.5 % jih obiskuje program priprave na zaposlitev (orig. "BVJ"). V zadnji skupini so predvsem mladostniki, ki se jim ni uspelo uvrstiti v zahtevnejši program (zgoraj omenjeno srednjo šolo manj zahtevne stopnje), ali ki so, potem ko so pustili srednjo šolo manj zahtevne stopnje, ostali nezaposleni.

Vzorec, ki ga bomo uporabljali pri analizi, je manjši od dejanskega vzorca zaradi manjkajočih vrednosti. V analizo so bili vključeni le tisti anketiranci, pri katerih so bili na voljo podatki za vse spremenljivke, ki smo jih uporabili v multivariantnih modelih.

2.1 Merski instrument

Osnovna odvisna spremenljivka je obseg in razširjenost mladoletniškega prestopništva. Uporabili smo prirejeno različico lestvice imenovane DBS (iorig. "Delinquenzbelastungsskala", Lösel, 1975), merilo samoprijavljene odklonskosti, ki zajema dvanajst specifičnih kaznivih dejanj: tatvino v trgovini, tatvino vozila, vlom v vozilo, vlom, žalitev, grožnja z orožjem, izsiljevanje, vandalizem, pisanje grafitov, vožnjo brez voznškega dovoljenja, potovanje brez vozovnice. Lestvica ima dve skupini odgovorov: pri prvi vprašani odgovarjajo, ali so to kdaj v življenju že storili (da/ne), pri drugi pa vprašani odgovarjajo, kako pogosto so nekaj storili v obdobju zadnjih 12 mesecev.

V analizi upoštevamo le prvih osem od zgoraj omenjenih kaznivih dejanj. Prva štiri so združena v merilo kaznivih dejanj zoper premoženje, naslednja štiri pa v merilo kaznivih dejanj zoper življenje in telo. Dihotonomija "nikoli" proti "enkrat ali večkrat" je količina razširjenosti pojava v zadnjem letu. Ker bi med rezultati pri tej spremenljivki prevladovale ničle, smo ustvarili ordinalno spremenljivko obsega pojava s petimi možnostmi: nikoli, enkrat, dva- do štirikrat, pet- do devetkrat, deset- ali večkrat.

Socialni status družin mladostnikov smo določili glede na dve spremenljivki. Prva je MSEI (standardni Mednarodni socio-ekonomski indeks zaposlitvenega statusa; Ganzeboom idr., 1992),

spremenljivka socioekonomskega statusa, osnovana na informaciji o poklicnem izobraževanju in trenutni zaposlitvi staršev, ki je kategorizirana po MSKP (Mednarodni standardni klasifikaciji zaposlitev). Druga je binarna spremenljivka, ki označuje, ali so starši brez zaposlitve oz. ali družina prejema socialno podporo.

Viktimiziranost oz. telesno kaznovanje staršev v otroštvu (trpinčenje otroka) smo ugotavljali z nemško različico Strausove skale (1979). Anketirance smo vprašali, naj določijo, ali so izkusili različne oblike starševskega nasilja, po jakosti od blagih oblik kaznovanja, kot je klofuta, do hudih oblik trpinčenja, kot je brcanje ali udarjanje s pestjo, pred njihovim 12. letom. Odgovori so bili rangirani od ena (nikoli), dva (redko), tri (včasih) do štiri (pogosto) in grupirani s tehtanjem vsake točke, glede na njeno jakost. Starševsko nasilje je bilo na primer kodirano kot "blago kaznovanje" v primeru, če je mladostnik izkusil manj resne oblike nasilja, kot je na primer klofuta, nikoli pa ni izkusil oblik trpinčenja. Kot "resno trpinčenje" smo kodirali primere tistih mladostnikov, ki so označili, da so vsaj včasih s strani svojih staršev izkusili brce in udarce s pestmi. Vrednosti, ki smo jih dobili v zvezi s trpinčenjem otrok, se nizajo od nič (ni telesnega kaznovanja) do štiri (težko telesno kaznovanje) in pomenijo naraščajoče stopnje jakosti in pogostosti.

Za ugotavljanje norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje (NMLN), smo ustvarili Likertovo lestvico, sestavljeno iz osmih trditvev. Trditve smo izpeljali iz opisa stališč in vedenj, ki naj bi bila značilna za kulturo časti avtorja Nisbetta (Nisbett, 1993; Nisbett & Cohen, 1996). Anketiranci so lahko odgovarjali na lestvici od 1 (popolno nestrinjanje), do 4 (popolno strinjanje). Lestvica NMLN se je izkazala za enodimenzionalno, njena notranja konsistentnost, preverjena na sedanjem vzorcu, pa je 0,80 (glej *Prilogo A*, v kateri so našteje spremenljivke in psihometrične značilnosti lestvice).

Spremenljivko "stališče do nasilja" (SDN) smo določili s pomočjo Likertove lestvice z enajstimi trditvami (Wetzels, 2000). Lestvica se je izkazala za enodimenzionalno, na testu zanesljivosti pa smo izmerili 0.78 (Wetzels, 2000, s. 67). Odgovori, ki so na voljo, se vrstijo od 1 (popolno nestrinjanje) do 4 (popolno strinjanje). Notranja konsistentnost (Cronbachov Alpha) na sedanjem vzorcu pa je 0.90 (glej *Prilogo B*).

3. Rezultati

Analize spremenljivk socialnega ozadja kažejo, da je socialni položaj priseljskih mladostnikov v Nemčiji izjemno slab. Socialni status njihovih družin je občutno nižji, posebej še to velja za turške mladostnike, četudi imajo nemško državljanstvo. Delež priseljskih mladostnikov, ki obiskujejo gimnazijo, je statistično pomembno nižji. To je še bolj poudarjeno pri mladih Turkih. Delež nezaposlenih staršev ali prejemnikov socialne pomoči je prav tako višji pri mladostnikih iz priseljskih družin.

Tabela 1: Socialno-ekonomski status, izobraževalni status in nezaposlenost staršev/socialna podpora glede na narodnost.

Etnična pripadnost	MSEI (srednja vrednost)	Izobrazba (delež mladih, ki obiskujejo gimnazijo)	Delež nezaposlenosti staršev oz. prejemnikov socialne podpore
avtohtoni	49.47	40.3%	<u>7.9%</u>
priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)	38.18 ^a	<u>21.8%</u>	18.9%
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)	40.10 ^a	41.5%	<u>7.9%</u>
naturalizirani (Turki)	38.24 ^a	<u>15.5%</u>	13.4%
naturalizirani (drugi)	46.97	37.7%	10.9%
tujci (Turki)	34.64 ^a	<u>10.0%</u>	13.3%
tujci (nekdanji Jugoslovani)	37.64 ^a	<u>8.0%</u>	13.3%
tujci (J-Evropa)	37.25 ^a	<u>12.9%</u>	9.7%
tujci (drugi)	47.07	34.4%	20.6%
skupaj (povprečje)	47.67	36.9%	9.3%
	F=76.05***	$\chi^2(8)=306.3$ ***	$\chi^2(8)=115.1$ ***

Opomba: n = 9278; ***: p < 0 .001; a: socio-ekonomski status je pomembno nižji v primerjavi z avtohtonimi (post hoc tukey-ev test); krepko: pomembno nad povprečjem; podčrtano: pomembno pod povprečjem.

V skladu z zgodnejšimi študijami kaže obseg samoprijavljenih odklonskih dejanj v obdobju 12 mesecev, da imamo lahko zlasti tatvine v trgovinah za "normalno" odklonsko vedenje mladih, več kot četrtnina (28.2%) vseh mladih je prijavila tatvino kakšne malenkosti iz trgovine v obdobju zadnjega leta. Značilno je, da je glede tatvin v trgovinah le majhna (a vseeno statistično pomembna) razlika med fanti in dekleti, medtem ko pri ostalih kaznivih dejanjih za tri- do petkrat prevladujejo fantje (glej *Tabelo 2*). Najznačilnejša dejanja storilcev moškega spola so lahka telesna poškodba, tatvina vozila, grožnja z orožjem in pa vlom.

Tabela 2: Obseg samo-prijavljene odklonskosti v obdobju zadnjih 12 mesecev po spolu.

	<i>Fantje¹⁾</i>	<i>Dekleta²⁾</i>	$\chi^2(1)$
<i>Kazniva dejanja zoper premoženje</i>			
kraja v trgovini	29.9 %	26.6 %	12.46
kraja vozila	8.1 %	1.9 %	188.06
rop	6.6 %	1.9 %	122.12
vlom v avto	3.3 %	0.7 %	78.91
<i>skupaj</i>	34.0 %	27.8 %	40.99
<i>Kazniva dejanja zoper življenje in telo</i>			
napad	23.4 %	7.7 %	435.08
roparski napad	4.9 %	1.4 %	94.86
grožnja z orožjem	4.7 %	0.9 %	125.47
izsiljevanje	1.6 %	0.5 %	30.75
<i>skupaj</i>	24.9 %	8.6 %	446.37

Opomba: ¹⁾n = 4473; ²⁾n = 4806; vse razlike so statistično pomembne ($p < 0.001$)

Na splošno lahko rečemo, da so storilci nasilnih dejanj večinoma mladostniki moškega spola. Razlika med odklonskosti fantov in deklet postane še bolj poudarjena, če primerjamo kategorije pogostosti za čas 12 mesecev za nasilna dejanja in kazniva dejanja zoper premoženje med fanti in dekleti. Pri kaznivih dejanjih zoper življenje in telo lahko štejemo 6.6% fantov za pogoste storilce (9.0%

enkrat, 9.3% dva- do štirikrat, 3.7% pet- do desetkrat in 2.9% več kot desetkrat), medtem ko v to kategorijo spada le 1,5% deklet (3.6% enkrat, 3.5% dva- do štirikrat, 1.0% pet- do desetkrat in 0.5% več kot desetkrat). Kar zadeva kazniva dejanja zoper premoženje, je ta razlika nekoliko manjša: 11.5% fantov lahko (11.5% enkrat, 10.9% dva- do štirikrat, 6.1% pet- do desetkrat in 5.4% več kot desetkrat) štejemo kot pogoste storilce, med dekleti pa je teh 6.3% (11.9% enkrat, 9.7% dva- do štirikrat, 4.4% pet- do desetkrat in 1.9% več kot desetkrat). Zaradi velikih razlik med odklonskostjo fantov ter deklet, v nadaljevanju obe skupini obravnavamo ločeno.

Kar zadeva odklonsko vedenje, fantje in dekleta ne tvorijo homogene skupine. *Tabela 3* kaže, da se na področju kaznivih dejanj zoper življenje in telo kažejo razlike tudi glede na etnični izvor. Na splošno so avtohtoni Nemci pomembno podpovprečjem, medtem ko je najvišji delež nasilnih dejanj značilen za mladostnike turškega porekla, ne glede na njihovo državljanstvo. Četudi dekleta izražajo nižje deleže pri nasilnih dejanjih, pa so pri obojih opazni podobni vzorci etnično pogojenih razlik. V okviru razprave o kulturnih razlikah kot razlagi etnično specifičnih deležev odklonskih dejanj izstopa podatek, da na področju kaznivih dejanj zoper premoženje ni razlik med mladimi turškega porekla in drugih etničnih skupin, medtem ko imajo med dekleti Turkinje - v primerjavi s povprečjem - statistično pomembno *nižji* delež kaznivih dejanj zoper premoženje. Turški mladostniki so torej nad povprečjem v deležu kaznivih dejanj zoper življenje in telo, na področju kaznivih dejanj zoper lastnino pa so pod povprečjem.

Kot kaže *Slika 1*, obstajajo tako med fanti in dekleti kot tudi med etničnimi skupinami statistično pomembne razlike v normah moškosti, ki legitimizirajo nasilje (NMLN). Znotraj vsake od etničnih skupin dosegajo fantje višji rezultat pri tem dejavniku. Hkrati pa dekleta in fantje v vseh etničnih skupinah izražajo zelo podoben vzorec, kar kaže na dejstvo, da so tudi dekleta pod vplivom za določeno etnično skupino specifičnih norm. Najvišji rezultat pri tem dejavniku dosegajo mladostniki turškega porekla, najnižjega pa avtohtoni Nemci.

Tabela 3: Obseg kaznivih dejanj zoper življenje in telo in kaznivih dejanj zoper premoženje po spolu in etnični pripadnosti.

Etnična pripadnost	Fantje ¹⁾		Dekleta ²⁾	
	Kazniva dejanja zoper življenje in telo	Kazniva dejanja zoper premoženje	Kazniva dejanja zoper življenje in telo	Kazniva dejanja zoper premoženje
avtohtoni	22.8 %	33.6 %	7.8 %	28.2 %
priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)	27.2 %	40.7 %	3.2 %	12.0 %
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)	25.9 %	35.3 %	7.6 %	39.2 %
naturalizirani (Turki)	38.5 %	30.8 %	17.8 %	20.0 %
naturalizirani (drugi)	31.7 %	36.6 %	13.2 %	33.9 %
tujci (Turki)	42.3 %	36.5 %	19.4 %	17.7 %
tujci (nekdanji Jugoslovani)	35.2 %	34.4 %	11.9 %	28.1 %
tujci (J-Evropa)	29.3 %	36.2 %	3.0 %	25.8 %
tujci (drugi)	27.2 %	31.7 %	8.4 %	27.2 %
skupaj (povprečje)	24.9 %	34.0 %	8.6 %	27.8 %
$\chi^2_{(8)}$	52.31***	3.84	51.79***	37.13***

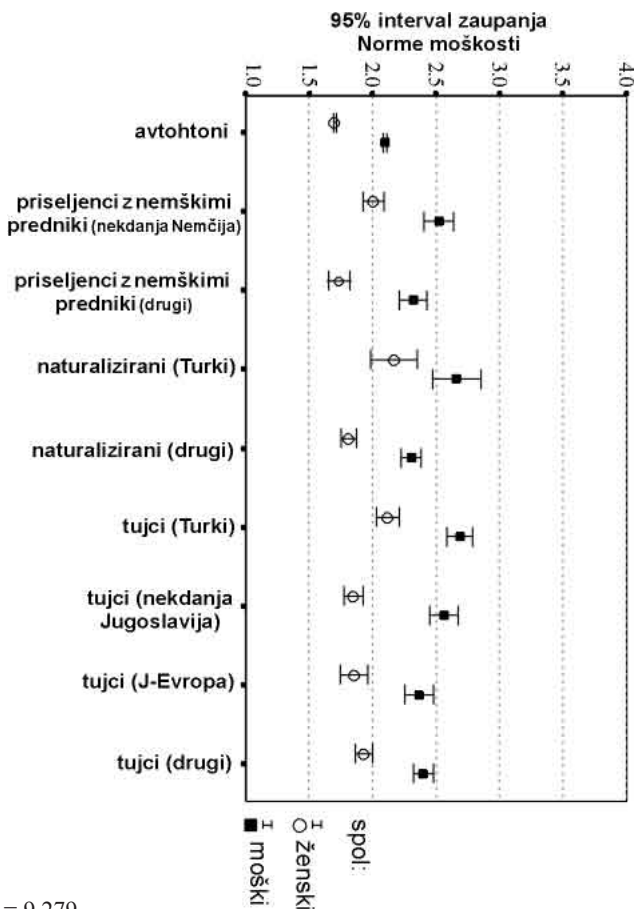
Opombe: ¹⁾ n = 4473; ²⁾ n = 4806; ***: p < 0 .001; krepko: se statistično pomembno razlikuje od povprečja.

Hierarhična regresijska analiza spola, socio-ekonomskega statusa (SES) in etničnosti glede na NMLN pripelje do dveh pomembnih rezultatov (glej Tabelo 4): Prvič, tudi ko smo kontrolirali spol in socio-ekonomski status, je učinek spremenljivke etnične pripadnosti ostajal statistično pomemben, če smo rekodirane (dihotonomizirane) spremenljivke⁸ etnične pripadnosti vključili v regresijsko analizo kot zadnjo skupino spremenljivk. Iz slednjega lahko sklenemo, da

⁸ T.i. "dummy" spremenljivke, ki nastanejo z dihitomizacijo posameznih kategorij odgovorov na nominalnih spremenljivkah.

razlike v NMLN med etničnimi skupinami niso posledica razlik v socio-ekonomskem statusu. Ob kontroli spremenljivk spola in socio-ekonomskega statusa lahko opazimo največje razlike med avtohtonimi mladimi in turškimi priseljenci. Drugič, mladostniki z nižjim socio-ekonomskim statusom izražajo večje strinjanje z normami o legitimnosti nasilja od tistih mladih, ki imajo starše z višjim socialno-ekonomskim statusom, tudi če pripadnost etnični skupini jemljemo kot stalnico.

Slika 1: Norme moškosti, ki legitimizirajo nasilje (95% interval zaupanja) glede na etnično pripadnost in spol.

Opomba: N = 9,279

Tabela 4: Regresijski koeficienti spola, socio-ekonomskega statuta (MSEI) in etnične pripadnosti z normami moškosti, ki legitimizirajo nasilje.

	<i>B</i>	<i>Beta</i>	<i>T</i>	<i>p</i>
<i>moški</i>	.43	.39	42.81	<.001
<i>MSEI</i>	-.00	-.15	-15.64	<.001
<i>priseljenci z nemškimi predniki (repatriirani)</i>	.30	.08	8.72	<.001
<i>priseljenci z nemškimi predniki (drugi)</i>	.09	.02	2.26	.024
<i>naturalizirani (Turki)</i>	.46	.09	9.37	<.001
<i>naturalizirani (drugi)</i>	.14	.06	6.34	<.001
<i>tujci (Turki)</i>	.43	.14	15.47	<.001
<i>tujci (nekdanja J.)</i>	.24	.07	7.97	<.001
<i>tujci J-Evropa</i>	.15	.03	3.40	<.001
<i>tujci (drugi)</i>	.25	.09	10.15	<.001
<i>(konstanta)</i>	1.93		112.84	<.001

Opomba: Popolni model: prilagojeni $R^2=0.23$, $F(10,9268) = 274.27$, $p < 0.001$
 R^2 -sprememba ob vnosu etnične pripadnosti v analizo = .04, F -sprememba (8,9268) = 64.18, $p < 0.001$; avtohtoni Nemci so kodirani v ničle.

Vlogo NMLN za razlago etničnih razlik pri nasilnem odklonskem vedenju smo analizirali z uporabo serije hierarhičnih ordinalnih logističnih regresijskih analiz, posebej za fante in dekleta. Pri prvem modelu (*model 0*) smo dodali etnično pripadnost kot neodvisno spremenljivko (avtohtone Nemce smo kodirali kot referenčno skupino). *Model 0* je osnova za ocenjevanje učinka socialno strukturnih spremenljivk (izobraževalnega statusa, trpinčenja v otroštvu in norm moškosti, ki opravičujejo nasilje) za razlago etničnih razlik v odklonskosti. V *modelu 1* so bile spremenljivke socialne strukture - nezaposlenost oz. prejemanje socialne podpore in socio-ekonomski položaj staršev (v prvem koraku), izobraževalni status mladih (v drugem koraku), trpinčenje v otroštvu (v tretjem koraku) in etnična pripadnost (v zadnjem koraku) vključene kot neodvisne spremenljivke. Sprememba hi-kvadrata v zadnjem koraku kaže, ali ostaja po kontroli prej vključenih spremenljivk učinek spremenljivke etnične pripadnosti še pomemben. Končno, v *modelu 2* je bila spremenljivka NMLN dodana kot četrti korak, preden smo v zadnjem koraku dodali še spremenljivko etnične pripadnosti. To nam

pokaže, ali lahko spremenljivka norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje, razloži razlike med etnijami, ki ostajajo v modelu 1.

V skladu z razlikami v razširjenosti nasilnih dejanj, omenjenih zgoraj (*tabela 3*), *tabela 5* kaže, da so glede na etnično pripadnost med fanti velike razlike v kaznivih dejanjih zoper življenje in telo (*model 0*). Največja odstopanja (v primerjavi z avtohtonimi Nemci) smo zasledili med mladimi iz Turčije (z državljanstvom ali brez), sledijo jim mladi iz držav nekdanje Jugoslavije in ostali naturalizirani mladostniki. *Model 1* kaže, da socialnostrukturne spremenljivke pomembno in neposredno vplivajo na nasilno vedenje mladostnikov (prvi korak). V drugem koraku smo ugotovili tudi pomemben vpliv izobraževalnega statusa, torej tipa šole, v katero je vključen mladostnik: manj zahtevna ko je šola, večja nevarnost je, da bodo ti mladostniki storili kazniva dejanja zoper življenje in telo. Na tej stopnji socio-ekonomski status staršev ni več statistično pomemben. Očitno je izobraževalni status mladostnikov v visoki korelaciji s socio-ekonomskim statusom njihovih staršev. Šola, ki jo danes obiskujejo, določa njihov bodoči socialno-ekonomski status in če imamo podatek o tem, lahko napovemo tveganje za odklonsko vedenje zanesljiveje, kot če izhajamo iz socio-ekonomskega statusa mladostnikovih staršev. V tretjem koraku se po kontroli socialnostrukturnih variabel in izobraževalnega statusa izkaže, da ima trpinčenje v otroštvu pomemben vpliv na kasnejšo udeležbo v nasilnem kriminalu. Tudi na tej stopnji ostaja majhen vendar statistično pomemben učinek nezaposlenosti oz. prejemanja socialne podpore mladostnikovih staršev ($B = 0.27$, standardizirani $B = 0.04$, $\text{Exp}(B) = 1.30$, $p = 0.026$), kar kaže, da se ne glede na izkušnje starševskega nasilja v otroštvu, mladostniki (fantje) iz revnih družin pogosteje nagibajo h kaznivim dejanjem zoper življenje in telo. Tudi potem, ko smo kontrolirali vse omenjene spremenljivke, je razlika v zastopanosti pripadnikov posamezne etnične skupine – storilcev kaznivih nasilnih dejanj, ostala statistično pomembna (četrti korak). Čeprav se odstopanja zmanjšajo, je delež naturaliziranih (drugih) in posebej Turkov še vedno pomembno višji v primerjavi z avtohtonimi Nemci.

Model 2 kaže, da so pri fantih norme moškosti zelo močan (standardiziran $B = 0.37$; razmerje verjetnosti = 3,89) in pomemben napovedovalec kaznivih dejanj zoper življenje in telo, celo po kontroli socialnostrukturnih spremenljivk, izobrazbenega statusa in

trpinčenja v otroštvu (četrti korak). Potem, ko smo kontrolirali tudi te spremenljivke (peti korak), so etnične razlike pri nasilnih dejanjih popolnoma izginile, statistično nepomembni parametri pa kažejo, da je za skoraj vse etnične skupine razlika prej negativna kot pozitivna. Ostali napovedovalci, ki v zadnjem koraku ostajajo pomembni, so izobraževalni status ($\Delta\chi^2_{(3)} = 50.52$, $p < 0.001$) in trpinčenje v otroštvu ($DDc^2_{(1)} = 16.50$, $p < 0.001$). Očitno ima spremenljivka NMLN pomembno vlogo pri razlagi etničnih razlik v (nasilni) mladoletniški odklonskosti.

Do zelo podobnega rezultata lahko pridemo z uporabo istega regresijskega modela v podvzorcju žensk (*tabela 6*). Čeprav je učinek trpinčenja v otroštvu nekoliko močnejši in je učinek NMLN nekoliko manjši pri fantih kot pri dekletih, pa je podobnost rezultatov očitna, ker so na absolutni ravni dekleta izražala pomembno nižje stopnje kaznivih dejanj zoper življenje in telo (glej *tabelo 3*). To pomeni, da tiste spremenljivke, ki so pomembne za razlago nasilne odklonskosti v vzorcju fantov, delujejo enako v vzorcju deklet.

Na začetku tega poglavja smo ugotovili, da za razliko od kaznivih dejanj zoper življenje in telo, ne najdemo statistično pomembnih razlik med etničnimi skupinami na področju kaznivih dejanj zoper premoženje. Za nadaljnjo raziskavo te teme smo uporabili isto analizo na vzorcju fantov. Rezultati kažejo, da je potem, ko smo kontrolirali zgoraj omenjene spremenljivke, stopnja avtohtonih Nemcev statistično pomembno višja od stopnje mladih turškega porekla, priseljencev iz republik nekdanje Jugoslavije in ostalih kategorij tujcev (*tabela 7*); kar je rezultat, do katerega smo že prišli za dekleta pri bivariantni analizi (glej *tabelo 3*). Če torej kontroliramo razlike v socialni strukturi, izobraževalnem statusu, telesnem nasilju staršev in normah moškosti, ki legitimizirajo nasilje, so turški mladostniki, ki bi jih prej lahko uvrstili v najbolj odklonsko etnično skupino, sedaj v primerjavi z avtohtonimi Nemci manj odklonski, vsaj kar se tiče kaznivih dejanj zoper premoženje.

Tabela 5: Hierarhična ordinalna logistična regresija nasilnih dejanj (razredi incidence) glede na etničnost (le fantje).

IV	$\Delta\chi^2$ (df)	B	stand. B	Exp(B) ^{a)}
Model 0:				
Etničnost	52.96 (8)***			
(0: avtohtoni)				
priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)		0.19	.01	1.21
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)		0.16	.01	1.17
naturalizirani (Turki)		0.73	.04**	2.07
naturalizirani (drugi)		0.45	.05**	1.57
tujci (Turki)		0.93	.09***	2.54
tujci (nekdanja Jugoslavija)		0.66	.06***	1.93
tujci (J-Evropa)		0.33	.02	1.39
tujci (drugi)		0.27	.03	1.31
Model 1:				
(1) Revščina/Status nezaposleni/socialna blaginja	54.79 (2)***			
socioekonomski status		-0.01	-.12***	1.01 ⁻¹
(2) Izobraževalni program (0: gimnazija)	96.83 (3)***			
poklicni program		1.26	.13***	3.54
srednja šola zahtevnejše stopnje		0.90	.18***	2.45
srednja šola manj zahtevne stopnje		0.69	.18***	1.99
(3) Trpinčenje otrok	47.19 (1)***	0.21	.12***	1.23
(4) Etnija	17.72 (8)*			
(0: avtohtoni)				
priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)		-0.03	-.00	1.03 ⁻¹
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)		0.15	.01	1.16
naturalizirani (Turki)		0.47	.03	1.60
naturalizirani (drugi)		0.37	.04*	1.45
tujci (Turki)		0.51	.05**	1.66
tujci (nekdanja Jugoslavija)		0.34	.03	1.41
tujci (J-Evropa)		0.11	.02	1.12

tujci (drugi)		0.16	.01	1.18
Model 2:				
(4) Norme moškosti	419.06 (1)***	1.36	.37***	3.89
(5) Etničnosti	8.28 (8)			
(0: avtohtoni)				
priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)		-0.57	-.04*	1.77 ⁻¹
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)		-0.13	-.01	1.14 ⁻¹
naturalizirani (Turki)		-0.14	-.01	1.15 ⁻¹
naturalizirani (drugi)		0.12	.01	1.13
tujci (Turki)		-0.11	-.01	1.11 ⁻¹
tujci (nekdanja Jugoslavija)		-0.16	-.01	1.18 ⁻¹
tujci (J-Evropa)		-0.12	-.01	1.13 ⁻¹
tujci (drugi)		-0.22	-.02	1.25 ⁻¹

Opombe: Ordinalna logistična regresijska analiza; $N = 4473$; parametri neodvisnih spremenljivk so prikazani le na pripadajočih korakih; ^{a)} razmerje verjetnosti < 1 je prikazan kot $1/\text{Exp}(B)$; *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$; ***: $p < 0.001$.

Tabela 6: Hierarhična ordinalna logistična regresija nasilnih dejanj (razredi incidence) glede na etničnost (le dekleta).

IV	$\Delta\chi^2$ (df)	<i>B</i>	stand. <i>B</i>	Exp(<i>B</i>) ^{a)}
Model 0:				
Etničnost	46.77 (8)***			
(0: avtohtoni)				
priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)		-0.94	-.08	2.56 ⁻¹
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)		-0.01	-.00	1.01 ⁻¹
naturalizirani (Turki)		0.97	.05*	2.64
naturalizirani (drugi)		0.61	.08***	1.84
tujci (Turki)		1.05	.11***	2.86
tujci (nekdanja Jugoslavija)		0.50	.05	1.65
tujci (J-Evropa)		-0.99	.06	2.70 ⁻¹
tujci (drugi)		0.08	.01	1.09
Model 1:				
(1) Revščina/Status nezaposleni/socialna blaginja	51.12 (2)***	0.33	.05*	1.39

socioekonomski status		-0.02	-.19***	1.02 ⁻¹
(2) Izobraževalni status	106.02 (3)***			
(0: gimnazija)				
poklicni program		1.63	.14***	5.11
srednja šola		1.65	.30***	5.20
zahtevnejše stopnje				
srednja šola manj		1.09	.29***	2.98
zahtevne stopnje				
(3) Trpinčenje otrok	90.07 (1)***	0.40	.21***	1.49
(4) Etnija	27.51 (8)***			
(0: avtohtoni)				
priseljenci z nemškimi		-1.19	-.09*	3.28 ⁻¹
predniki (iz območij, ki so				
bila nekdanj del Nemčije)				
priseljenci z nemškimi		-0.12	-.01	1.13 ⁻¹
predniki (drugi)				
naturalizirani (Turki)		0.63	.03	1.87
naturalizirani (drugi)		0.41	.05*	1.50
tujci (Turki)		0.47	.04*	1.60
tujci (nekdanja		-0.05	-.00	1.05 ⁻¹
Jugoslavija)				
tujci (J-Evropa)		-1.51	.09*	4.53 ⁻¹
tujci (drugi)		0.16	.02	1.17
Model 2:				
(4) Norme moškosti	121.14 (1)***	1.23	.27***	3.42
(5) Etničnost	26.54 (8)			
(0: avtohtoni)				
priseljenci z nemškimi		-1.58	-.12**	4.83 ⁻¹
predniki (iz območij, ki so				
bila nekdanj del Nemčije)				
priseljenci z nemškimi		-0.07	-.00	1.08 ⁻¹
predniki (drugi)				
naturalizirani (Turki)		0.08	.00	1.09
naturalizirani (drugi)		0.28	.03	1.32
tujci (Turki)		0.05	.00	1.05
tujci (nekdanja		-0.03	-.00	1.03 ⁻¹
Jugoslavija)				
tujci (J-Evropa)		-1.59	-.09*	4.89 ⁻¹
tujci (drugi)		-0.39	-.04	1.48 ⁻¹

Opombe: Ordinalna logistična regresijska analiza; $N = 4473$; parametri neodvisnih spremenljivk so prikazani le na pripadajočih korakih; ^{a)} razmerje verjetnosti < 1 je prikazan kot $1/\text{Exp}(B)$; *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$; ***: $p < 0.001$.

Tabela 7: Hierarhična ordinalna logistična regresija dejanj zoper lastnino (razredi incidence) glede na etničnost (le fantje).

IV	$\Delta\chi^2$ (df)	B	stand. B	Exp(B) ^a
Model 0:				
Etničnost	2.94 (8)			
(0: avtohtoni) priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)		0.19	.01	1.21
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)		0.07	.00	1.07
naturalizirani (Turki)		-0.02	-.00	1.02 ⁻¹
naturalizirani (drugi)		0.12	.01	1.13
tujci (Turki)		0.16	.02	1.17
tujci (nekdanja Jugoslavija)		0.07	.01	1.07
tujci (J-Evropa)		0.22	.01	1.24
tujci (drugi)		-0.01	-.00	1.01 ⁻¹
Model 1:				
(1) Revščina/Status nezaposleni/socialna blaginja	20.72 (2)***	0.15	.02	1.16
socioekonomski status		-0.01	-.07***	1.01 ⁻¹
(2) Izobraževalni status (0: gimnazija)	61.17 (3)***			
poklicni program		0.96	.10***	2.61
srednja šola zahtevnejše stopnje		0.62	.13***	1.86
srednja šola manj zahtevne stopnje		0.43	.12***	1.53
(3) Trpinčenje otrok	61.59 (1)***	0.22	.13***	1.24
(4) Etnija	4.45 (8)			
(0: avtohtoni) priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)		0.03	.00	1.03
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)		0.03	.00	1.03
naturalizirani (Turki)		-0.27	-.02	1.31 ⁻¹
naturalizirani (drugi)		0.00	.00	1.00
tujci (Turki)		-0.24	-.02	1.27 ⁻¹
tujci (nekdanja Jugoslavija)		-0.24	-.02	1.28 ⁻¹

tujci (J-Evropa)		0.02	.00	1.02
tujci (drugi)		-0.10	-.01	1.11 ⁻¹
Model 2:				
(4) Norme moškosti	173.39 (1)***	0.77	.23***	2.17
(5) Etnija	29.18 (8)***			
(0: avtohtoni)				
priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)		-0.30	-.02	1.35 ⁻¹
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)		-0.16	-.01	1.17 ⁻¹
naturalizirani (Turki)		-0.73	-.04*	2.08 ⁻¹
naturalizirani (drugi)		-0.16	-.02	1.18 ⁻¹
tujci (Turki)		-0.66	-.06***	1.93 ⁻¹
tujci (nekdanja Jugoslavija)		-0.59	-.05**	1.80 ⁻¹
tujci (J-Evropa)		-0.13	-.01	1.14 ⁻¹
tujci (drugi)		-0.33	-.04*	1.40 ⁻¹

Opombe: Ordinalna logistična regresijska analiza; $N = 4473$; parametri neodvisnih spremenljivk so prikazani le na pripadajočih korakih; ^{a)} razmerje verjetnosti < 1 je prikazan kot are shown as $1/\text{Exp}(B)$; *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$; ***: $p < 0.001$

Na koncu smo raziskali, ali lahko stališča do nasilja razložijo etnične razlike v kaznivih dejanjih zoper življenje in telo podobno kot norme moškosti, ki legitimizirajo nasilje. To je zanimivo vprašanje, kajti oba konstrukta sta razmeroma skladna, korelacija med SDN in NMLN je $r = 0.66$ ($p < 0,001$). Kot kaže *Tabela 8 (model 2b)*, četudi je učinek SDN jasno močnejši od učinka NMLN (četrti korak po kontroli spremenljivk socialne strukture, izobraževalnega statusa in trpinčenja v otroštvu, primerjaj s *Tabelo 5*), ne razloži razlik med etničnimi skupinami tako prepričljivo kot NMLN: Čeprav učinek etnične pripadnosti v celoti sploh ni statistično pomemben, je razlika v hi-kvadratu večja ($\Delta\chi^2_{(8)} = 12.57$ v nasprotju z $\Delta\chi^2_{(8)} = 8.28$) in razlike med avtohtonimi Nemci in naturaliziranimi Turki (fanti) ostajajo.

Tabela 8: Hierarhična ordinalna logistična regresija nasilnih dejanj (razredi incidence) glede na etničnost (le fantje).

IV	$\Delta\chi^2$ (df)	B	stand. B	Exp(B) ^{a)}
Model 2b:				
(4) Stališča do nasilja	1080.43 (1)***	2.10	.57***	8.20
(5) Etnija	12.57 (8)			
(0: avtohtoni)				
priseljenci z nemškimi predniki (iz območij, ki so bila nekdanj del Nemčije)		-0.54	-.03	1.72 ⁻¹
priseljenci z nemškimi predniki (drugi)		-0.17	-.01	1.19 ⁻¹
naturalizirani (Turki)		0.61	.03*	1.84
naturalizirani (drugi)		0.20	.02	1.22
tujci (Turki)		0.23	.02	1.25
tujci (nekdanja Jugoslavija)		0.16	.01	1.18
tujci (J-Evropa)		0.17	.01	1.19
tujci (drugi)		-0.09	-.01	1.09 ⁻¹

Opombe: Ordinalna logistična regresijska analiza; $N = 4473$; parametri neodvisnih spremenljivk so prikazani le na pripadajočih korakih; ^{a)} razmerje verjetnosti < 1 je prikazan kot $1/\text{Exp}(B)$; *: $p < .05$; **: $p < 0.01$; ***: $p < 0.001$.

4. Sklep in razprava

Rezultati kažejo, da je socialni položaj priseljenjskih mladostnikov v Nemčiji – če pogledamo finančno stanje njihovih družin – še posebej slab. Stopnja nezaposlenosti staršev in delež družin, prejemnic socialne podpore, sta občutno višja in socialno-ekonomski status ter stopnja izobrazbe staršev sta nižja. To so spremenljivke, ki so povezane z vpletenostjo v kriminal, neodvisno od etničnega izvora. Nadalje, na bivariantni ravni najdemo med fanti nekaterih etničnih skupin priseljenih mladostnikov višje stopnje kaznivih dejanj zoper življenje in telo, medtem ko pri kaznivih dejanjih zoper premoženje tega pojava ni. Podobno velja za dekleta.

Nadalje, multivariantna analiza kaže, da je stopnja odklonskosti na splošno višja med mladimi, ki obiskujejo manj zahtevne šole, prihajajo iz družin, ogroženih z nezaposlenostjo staršev ali družin, ki prejemajo socialno podporo in pa med tistimi mladimi, ki so v času otroštva izkusili telesno kaznovanje ali celo resnejše nasilje s strani staršev. Vendar pa lahko te spremenljivke le delno razložijo etnične

razlike v nasilnem odklonskem vedenju mladostnikov.

Kot smo domnevali, priseljeni mladostniki v Nemčiji, posebej še tisti turškega porekla, jasno izražajo bolj pozitivna stališča do norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje (NMLN). To velja za oba spola, kar kaže, da NMLN zares predstavlja vrednote, značilne za določeno kulturo. V skladu z na teoriji temelječimi pričakovanji, ki izhajajo iz socialno-psiholoških konceptov kulture časti, so norme moškosti, ki legitimizirajo nasilje, bolj razširjene med mladimi z nižjim socio-ekonomskim statusom. Etnične razlike na področju samoprijavljenih nasilnih dejanj izginejo, ko kontroliramo spremenljivke socio-ekonomskega statusa, nezaposlenosti staršev, težavnosti šole, ki jo mladi obiskujejo, trpinčenja v otroštvu in norm moškosti, ki legitimizirajo nasilje. To velja za oba spola. Pomembno je poudariti, da ko kontroliramo vse te spremenljivke, so turški mladostniki, za katere se je sprva zdelo, da pripadajo najbolj odklonski etnični skupini, v primerjavi z avtohtonimi mladimi, statistično pomembno manj odklonski na področju kriminalnih dejanj zoper premoženje. Tudi to velja za oba spola.

Ti rezultati imajo določene implikacije za interpretacijo povezave med etnično pripadnostjo in kriminalom. Prvič, pomembno je upoštevati, da je odnos med etnično pripadnostjo in odklonskostjo odvisen od tipa odklonskega vedenja (npr. kazniva dejanja zoper premoženje ali zoper življenje in telo) in da etnične skupine v tem smislu niso homogene. To pomeni, da groba kategorija "tujci" ni zadostna za analizo, podobno velja za kategorijo "kriminal". Drugič, četudi odnos med pokazatelji socialne prikrajšanosti in kriminala obstaja in četudi so nekatere etnične skupine posebej socialno prikrajšane, take razlike v socio-ekonomski situaciji ne zadostujejo za razlago obstoječih etničnih razlik v kriminalnem vedenju. Poleg socialne prikrajšanosti so pomembne še kulturno pogojene norme ustreznega vedenja. Kultura časti, v tem delu izražena kot norme moškosti, ki legitimizirajo nasilje, je eden od takih dejavnikov. Zanimivo je, da poleg odobravanja določenih oblik nasilja (npr. oblika nasilja, ki pomaga ščititi nekogaršnji ugled in lastnino) lahko govorimo tudi o drugih elementih kulture časti in sicer je to spoštovanje splošne pravice do premoženja. To lahko osvetli opažanje, da določene etnične skupine, ki izražajo višjo stopnjo nasilnega kriminala, hkrati izražajo nižjo stopnjo kriminala zoper premoženje. Pri opaženih razlikah med spoloma lahko rečemo, da

četudi kultura časti predpisuje v prvi vrsti vedenje moškim, prav tako učinkuje na pričakovanja in vedenje žensk. Je namreč norma, značilna za celotno kulturo.

Analiza kaže, da je NMLN bolj primerno merilo za analizo etničnih razlik v nasilnem kriminalu kot pa splošno merilo stališč do nasilja. Iz tega bi lahko sklepali, da lahko etnične razlike v nasilnih dejanjih v prvi vrsti pripišemo konfliktom, v katerih storilci uporabljajo nasilje predvsem za varovanje ali izboljšanje svojega ugleda. Za raziskovanje tega vprašanja bi bilo nujno razlikovati nasilna dejanja in sicer ne glede na veljavno pravno definicijo, pač pa glede na motivacijo storilcev. Ker pa nimamo teh informacij, na to vprašanje ne moremo odgovoriti. Naša študija ima še eno omejitev. Ne moremo odgovoriti na vprašanje, ali so norme moškosti, ki legitimizirajo nasilje, in njihovi učinki značilnost določenih etničnih skupin na splošno, ali pa je odobravanje teh norm specifično prav za priseljence v Nemčiji. Možno je, da lahko soočenje s prikrajšanostjo in etničnimi predsodki sili priseljence, da se oprimejo tradicionalnih družbenih norm, ki v državah, od koder izvirajo, niso več tako žive. Da bi raziskali to vprašanje, bi morali narediti primerjalno študijo v deželah izvora priseljskih mladostnikov.

5. Literatura

Albrecht, (1997). Ethnic minorities, crime, and criminal justice in Germany. In M. Tonry (Ed.): Ethnicity, crime, and immigration: comparative and cross-national perspectives. *Crime and Justice. A Review of Research*. Volume 21 (p. 31-99). University of Chicago Press: Chicago.

BMI/BMJ (2001). *Erster Periodischer Sicherheitsbericht*. Berlin: Bundesministerium des Inneren und Bundesministerium der Justiz.

Cohen, D. & Nisbett, R.E. (1997). Field experiments examining the culture of honor. The role of institutions in perpetuating norms about violence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23 (11), 1188-1199.

Delzer, I. (1999). *Jugendgewalt in Hamburg. Eine Analyse staatsanwaltschaftlicher Verfahrensakten zu unter 21jährigen Beschuldigten von Raub- und qualifizierten Körperverletzungsdelikten des Jahres 1996*. KFN Forschungsbericht. Hannover: KFN.

Enzmann, D., Pfeiffer, C. & Wetzels, D. (1999). Youth violence in Germany: A study of victimization and delinquency in four major cities. In G. J. N. Bruinsma & C. D. van der Vijver (Eds.), *Public safety in Europe* (pp. 93-109). Twente, The Netherlands: International Police Institute Twente.

Ganzeboom, H. B. G., de Graaf, P. M., Treiman, D. J. & de Leeuw, J. (1992). A standard International Socio-Economic Index of occupational status. *Social Science Research*, 21, 1-56.

Gilmore, D. D. (1990). *Manhood in the making. Cultural concepts of masculinity*. New Haven: Yale University Press.

Heitmeyer, W., Collmann, B., Conrads, J., Matuschek, I., Kraul, D., Kühnel, W., Möller, R. & Ulbrich-Hermann, M. (1996). *Gewalt: Schattenseiten der Individualisierung bei Jugendlichen aus unterschiedlichen Milieus*. 2. Auflage. München: Juventa.

Krahé, B. (2001). *The social psychology of aggression*. Hove: Psychology Press.

Lösel, F. (1975). *Handlungskontrolle und Jugenddelinquenz*. Stuttgart: Enke.

Mansel, J. (1994). *Schweigsame kriminelle Ausländer: Eine Replik auf Jo Reichertz und Norbert Schroer*. Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie, 46 (2), 299-307.

Mansel, J. & Hurrelmann, K. (1998). *Aggressives und delinquentes Verhalten Jugendlicher im Zeitvergleich*. Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie, 50, 78-109.

Martinez, R. & Lee, M. T. (2000). On immigration and crime. In G. LaFree (Ed.), *The nature of crime: Continuity and change* (Criminal justice, vol. 1, pp. 485-524). Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs⁹.

Nisbett, R. E. (1993). Violence and U.S. regional culture. *American Psychologist*, 48, 441-449.

⁹ Internet: http://www.ojp.usdoj.gov/nij/criminal_justice2000/vol1_2000.html (July 18, 2000, 16:37:57)

Nisbett, R. E. & Cohen, D. (1996). *Culture of honor: The psychology of violence in the South*. Boulder, CO: Westview Press.

Pfeiffer, C. (1998). *Juvenile Crime and Violence in Europe*. In M. Tonry (Ed.): *Crime and Justice. A Review of Research*. Volume 23 (S. 255-328). University of Chicago Press: Chicago.

Pfeiffer, C. & Dworschak, B. (1999) Die ethnische Vielfalt in den Jugendstrafanstalten. Ergebnisse einer Umfrage aus dem Sommer 1998. *DVJJ-Journal, 10 (2)*, 184-188.

Rebmann, M. (1998). *Ausländerkriminalität in der Bundesrepublik Deutschland*. Freiburg: MPI.

Reichertz, J. & Schröer, N. (1994). *Gute Gesinnung oder prüfende Forschung? Eine Erwiderung zu Jürgen Mansels Replik*. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, 46 (2), 308-311.

Steffen, W., Czogalla, P., Gerum, M., Kammhuber, S., Luff, J. und S. Polz (1992), *Ausländerkriminalität in Bayern*, München : LKA.

Schumann, K. F., Berlitz, C., Guth, H.-W, & Kaulitzki, R. (1987) *Jugendkriminalität und die Grenzen der Generalprävention*. Neuwied . Luchterhand.

Steffen, W. (1998). Problemfall "Ausländerkriminalität". In H.-J. Albrecht, F. Dünkel, H.-J. Kerner, J. Kürzinger, H. Schöch, K. Sessar & B. Villmow (Eds.), *Festschrift für G. Kaiser zum 70.Geburtstag (pp. 663-681)*. Berlin: Duncker & Humblot.

Straus, M. A. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The Conflict Tactic (CT) scales. *Journal of Marriage and the Family, 41*, 75-88.

Strobel, R. und W. Kühnel (2000), *Dazugehörig und ausgegrenzt, Analysen zu Integrationschancen junger Aussiedler*, Weinheim: Juventa.

Sutterer, P. & Karger, T. (1994). Self-reported juvenile delinquency in Mannheim, in: J. Junger-Tas, G.J., Terlouw, & M. W. Klein (Eds.), *Delinquent behavior amon young people in the western world: first results of the international self-report delinquency study (pp. 156-185)*. Amsterdam: Kluwer.

Walter, M. (2001). Migration und damit verbundene Kriminalitätsprobleme. In J.-M. Jehle (Eds.), *Migration und damit verbundene Kriminalitätsprobleme* (pp. 211-230). Mönchengladbach: Forum.

Wetzels, P. (2000) Ausländerfeindlichkeit und Ethnozentrismus bei Schülerinnen und Schülern: Ergebnisse repräsentativer Befragungen in Rostock und Delmenhorst. *Politisches Lernen*, 18 (3-4), 50-73.

Wetzels, P. Enzmann, D., Mecklenburg, E. & Pfeiffer, C. (2001). *Jugend und Gewalt. Eine repräsentative Dunkelfeldanalyse in München und acht anderen deutschen Städten*. Nomos: Baden-Baden.

Priloga A: Norme moškosti, ki legitimizirajo nasilje (NMLN)

Trditev	Povprečje	SD	r_{it}
Pravi moški je močan in ščiti svojo družino.	3.05	0.83	.45
Moški, ki se pred žalitvami ni pripravljen braniti s silo, je reva.	1.75	0.83	.54
Kot oče je moški glavni v družini in se lahko uveljavlja tudi z nasiljem.	1.58	0.86	.46
Kadar žena prevara moža, jo lahko ta pretepe.	1.38	0.69	.45
Moški lahko svojo ženo in otroke brani tudi z nasiljem.	2.58	0.97	.51
Moškega, ki je glavni v družini, morajo žena in otroci ubogati.	1.68	0.78	.52
Pravi moški je pripravljen uporabiti telesno silo proti nekomu, ki grdo govori o njegovi družini.	1.85	0.85	.65
Moškim bi moralo biti dovoljeno imeti strelno orožje, da bi lahko zaščitili svojo družino in premoženje.	1.71	0.92	.52

Celotna lestvica (povprečje srednjih vrednosti): Povprečje = 1.95; SD = 0.55; Cronbach Alpha = 0.80; N = 8578

Priloga B: Stališča do nasilja (SDN)

Trditev	Povprečje	SD	r_{it}
Če se hočeš dobro imeti, spada zraven tudi malce nasilja.	1.74	.85	.67
Človek mora biti nasilen, da bi ga drugi sploh opazili.	1.47	.74	.63
Če me nekdo napade, ga udarim nazaj.	2.83	.97	.52
Brez uveljavljanja močnejšega tudi napredka ne more biti.	1.67	.84	.65
Kadar moram pokazati, koliko veljam, uporabljam tudi nasilje.	1.66	.84	.67
Brez nasilja bi bilo vse skupaj veliko bolj dolgočasno.	1.49	.76	.67
Kadar me kdo provocira, hitro postanem nasilen/a.	1.76	.85	.66
S pomočjo nasilja mladi razjasnijo svoje odnose, odrasli pa bi samo nekaj nakladali.	1.94	.94	.59
Popolnoma normalno je, da se hočejo moški potrjevati v telesnih spopadih z drugimi.	2.07	.93	.59
Oko za oko, zob za zob; tako gre to v življenju.	1.90	.93	.64
Včasih, ko se mi ravno da, sodelujem pri pretepih.	1.61	.83	.67

Celotna lestvica (povprečje srednjih vrednosti): Povprečje = 1.83; SD = 0.61; Cronbach Alpha = 0.90; N = 8578

Prevod članka, objavljenega v: Dünkel, F. (Hrsg.) (2002) *Youth violence: new patterns and local responses – Experiences in East and West. Violence juvénile: nouvelles formes et stratégies locales – Experiences à l'Est et à l'Ouest. Ergebnisse der Tagung vom 13.-17.6.2001 in Greifswald*. Mönchengladbach: Forum Verlag Godesberg. Raziskavo je financiralo Notranje ministrstvo in Ministrstvo za družino, ostarele, ženske in mladino.

Prevedla Špela Razpotnik.

Izvirni znanstveni članek, prejet novembra 2001.